

Jerzy Brzeziński

ULICA KRALJEVSKA W ZIELONEJ GÓRZE (DROBIAZG NAZEWNICZY)

Jedna z ulic na nowym osiedlu Przyjaźni w Zielonej Górze nosi nazwę *Kraljevaska*, która pochodzi od zaprzyjaźnionego z naszym grodem miasta *Kraljevo* w Serbii. Zielonogórzanie wymawiają ją zgodnie z pisownią, tzn. *Kral-j-evska*. Sugestia zapisu jest tak silna, że dwuznak *lj* odnosi się w świadomości mówiących do dwóch odrębnych głosek. Tymczasem *j* nie stanowi oddzielnej głoski, tylko pełni określoną funkcję zmiękczejacą *l'*.

Głoska *l'*, powstała w języku prasłowiańskim z połączenia *l+j*, zachowała swoją miękkość właśnie w języku serbsko-chorwackim. W tekstach pisanych alfabetem łacińskim ową miękkość oznacza się za pomocą *j*, które w położeniu po spółgłoskach nie utrzymało się jako odrębna głoska (podobnie jak w połączeniach *nj - ň*, por.: *njemu* 'niemu', *njemackoj* 'niemieckiej', *posljednje* 'ostatnie'). Pisze się więc: *dalje* 'dalej', *ljepa* 'ładna', *ljubav* 'miłość', *ljubiti* 'całować', też, ale rzadziej: 'kochać', *ljut*, 'srogi, ostry', *polje* 'pole', *Poljska* 'Polska', ale mówi: *dal'e*, *l'epa*, *l'ubav*, *l'ubiti*, *l'ut*, *pol'e*, *Pol'ska*.

Niestety, Polacy posługujący się językiem serbsko-chorwackim nie zawsze i nie w pełni uświadamiają sobie tę właściwość wymawianiową. Świadczą o tym między innymi relacje z różnych imprez sportowych. Ci sprawozdawcy, którzy są pod przemożnym wpływem pisowni, mówią w sposób niezgodny z przyjętymi zasadami: *Szpil-j-ak*, *Veliko Pol-j-e*, inni natomiast (jest ich znacznie mniej), którzy umiejętnie przyswajają sobie tę i inne cechy fonetyczne języka naszych pobratymców, te same wyrazy wymawiają: *Szpil'ak*, *Veliko Pol'e* (dopuszczalne są też formy: *Szpilak*, *Veliko Pole*).

Spółgłoska *l'* występuje również we współczesnym języku polskim, ale wyłącznie w pozycji przed samogłoską *i*, por. np. w wyrazach *list*, *liść*, *litość*, *przyjęli* itp. Przed innymi samogłoskami w kulturalnej odmianie ogólnej naszego języka *l* jest natomiast twarde. Oczywiście nie bierzemy tu pod uwagę regionalnej, kresowej wymowy miękkiej typu: *l'os*, *l'as*, *l'en*, *l'ubić*, *l'ądować*, *zał'*.

Mając w swoim zasobie językowym głoskę *l'* powinniśmy więc bez specjalnych trudności wymówić ją w wyrazach: *Kraljevaska*, *Kraljevo*, *Valjevo* itp. Nie mogą zaś zadośćuczynić naszym wymogom Serbowie czy Chorwaci,

jeśliby chcieli w sposób bezbłędny czy przynajmniej poprawny wymówić nazwę ulicy w Kraljewie: *Zielonogórska*. W języku serbsko-chorwackim nie ma głoski *ž*, a zatem *Zielonogórska* mogą jedynie wymówić: *Želonogorska* lub *Zelonogorska*.

Na marginesie powyższych uwag godzi się stwierdzić, że głoska oznaczana w piśmie przez *lj* różni się brzmieniem od głoski zapisanej przez *l*. Ta ostatnia jako twarda odpowiada w przybliżeniu polskiemu dawnemu, a obecnie scenicznemu bądź właściwemu Polakom pochodzącym z obszarów wschodnich i południowych przedniojęzykowo-zębowemu *l* (nie *u* niezgłoskotwórczemu). W wyrazach typu *Sloga* 'Zgoda' (nazwa drużyny I ligi koszykówki męskiej współpracującej z „Zastalem” z Zielonej Góry), *Jugoslavija*, *zlato* 'złoto' brzmi w języku Serbów jak dźwięk pośredni między *l* a *l*, bliższy jednak *l*.

Jerzy Brzeziński

DIE KRALJEVSKA-STRASSE IN ZIELONA GÖRA (NAMENKUNDLICHE KLEINIGKEIT)

Der Beitrag handelt von dem Namen der Kraljevska-Straße in Zielona Göra, die vom Namen der Stadt Kraljevo in Serbien herkommt. Die Bewohner von Zielona Göra sprechen ihn der Schreibung entsprechend aus (Kral-j-evska; unter dem Einfluß des Doppelzeichens *lj*, in dem *j* in der sorbisch-kroatischen Sprache keinen ausgesonderten Laut bildet, sondern *l* palatasiert). Die Polen könnten solche Namen wie Kraljevska' Królewska' (Königliche-Str.), Kraljevo' Królewo' (Königsstadt) ohne besondere Schwierigkeiten aussprechen: Kraljevska, Kralevo; man könnte es auch ohne Palatalisierung aussprechen: Kralevska, Kralevo.